

جمهوری اسلامی ایران
اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران
اداره آموزش و پرورش منطقه هفت

ساعت امتحان: ۱۰:۳۰ صبح
وقت امتحان: ۷۰ دقیقه
تاریخ امتحان: ۱۳۹۸/۳/۷
تعداد برگ سؤال: ۳ برگ

ش داوطلب: نام واحد آموزشی: دبیرستان هاتف (دوره‌ی دوم) نوبت امتحانی: خرداد ماه
نام خانوادگی: نام: نام پدر: پایه: دهم
سؤال امتحان درس: فارسی و نگارش نام دبیر: جناب آقای رزمی سال تحصیلی: ۹۷-۹۸

سوالات درس فارسی

الف) قلمرو زبانی (۷ نمره)

- ۱,۵ (۱) معنای واژگان مشخص شده را بنویسید.
الف) سوار بر اسبی بود که لگام زرین داشت.
ب) بدان کوش که به هر محالی از حال و نهاد خویش بنگردی.
ج) ارتجالاً انشایی می‌ساخت.
د) شوخ از خود باز کنیم.
ه) نیامد ز کار تو بر دوده ننگ
و) آفتاب نعمتم شد زیر میغ
- ۱,۵ (۲) با توجه به رابطه معنایی کلمات، نادرستی های املايي را بیابید و شکل درست آنها را بنویسید.
«هرس‌الخمینی - صاحب دلق - سفاحت و نادانی - طرّار و دزد - آشکار و هویدا - بوق و کوس - رخ سندروس - وقاحت و بی - شرمی - غوک و قورباغه - حزب بعث - نسیان نفوس - درع و زره - اسب و باره‌گی - سیم مفتول»
- ۱ (۳) نقش دستوری کلمات مشخص شده را روبروی آن بنویسید:
الف) هر دو گون آهو گیا خوردند و آب:
ب) گویند مگو سعدی چندین سخن از عشقش:
ج) چو دخت کمندا فگن او را بدید:
د) با بدان کم نشین که صحبت بد:
- ۰,۵ (۴) نوع «واو» را در هریک از جملات زیر تشخیص دهید و روبروی آن بنویسید.
الف) نصرت و خواهرش با هم برای دریافت کارنامه آزمون داخلی به مدرسه رفتند:
ب) علی به خانه نصرت رفت و تمام غذای او را خورد:
- ۱ (۵) نوع جملات (ساده-مرکب) را بنویسید و در جمله مرکب اجزای آن (هسته-وابسته) را مشخص کنید.
الف) خروشان و جوشان به کردار موج فراز آمدند از کران فوج فوج
ب) چنان ننگش آمد ز کار هجیر که شد لاله رنگش به کردار قیر

۰,۵ (۶) در کدام جمله از شیوه بلاغی استفاده شده است؟ آن را به ترتیب صحیح جمله مرتب ک

الف) بر آویخت رهام با اشکبوس:

ب) بزد نیزه او به دو نیم کرد:

۰,۵ (۷) با فعل «خواهید پرسید» با حفظ شخص، فعل امر و ماضی التزامی بسازید.

امر: ماضی التزامی:

۰,۵ (۸) تفاوت معنایی فعل «گشت» را در ابیات زیر توضیح دهید.

الف) گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو گشت گفتا تو بندگی کن کاو بنده پرور آید

ب) بادی که در زمانه بسی شمع ها بگشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

.....

ب) قلمرو ادبی (۵ نمره)

- آرایه‌های ادبی (۳ نمره)

۰,۵ (۹) در عبارات زیر «حس آمیزی» و «تشبیه» را بیابید:

الف) انشایی می‌ساخت و با صدای گرم و رسا اجرا می‌کرد:

ب) از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم:

۰,۵ (۱۰) آرایه‌های نوشته شده روبروی هر یک از جملات زیر را مشخص کنید.

الف) قصه یوسف (ع) را نیکو نه از حُسن صورت او گفت، بلکه از حُسن سیرت او گفت. (سجع)

.....

ب) به سهراب بر تیرباران گرفت چپ و راست جنگ سواران گرفت (تضاد)

.....

۰,۵ (۱۱) واژه مشخص شده در بیت زیر دارای چه آرایه‌ای است؟ مفهوم آن را بنویسید.

«من آزاده از خاک آزادگانم گل صبر می‌پرورد دامن من»

.....

۱ (۱۲) شماره هر یک از عبارات و اشعار گروه «الف» را روبروی آرایه مرتبط با آن در گروه «ب» بنویسید.

ب	الف
جان بخشی:	(۱) شود کوه آهن چو دریای آب / اگر بشنود نام افراسیاب
اغراق:	(۲) تو را جنوب نامیدم ای چون سبزه برآمده از دفتر روزگاران
اضافه تشبیهی:	(۳) می‌گفت: الها! صد هزار مرتبه شکر که «شکر نعمت، نعمت افزون کند.»
تضمین:	(۴) آفتاب فتح در سینه مومنین درخششی عجیب دارد.

۰,۵

(۱۳) قافیۀ بیت زیر دارای چه آرایه‌ای است؟

«چون بسی ابلیس آدم‌روی هست
پس به هر دستی نشاید داد دست»

- شعر حفظی (۲ نمره)

(۱۴) جای خالی را پر کنید.

۱

بر سرش زد گشت طوطی کل ز ضرب

.....

هر دو گون آهو گیا خوردند و آب

.....

۱

(۱۵) بیت بعدی «بعد سه روز...» را بنویسید.

.....

(ج) قلمرو فکری (۸ نمره)

۴

- معنی و مفهوم شعر و نثر

عبارات و اشعار زیر را به نثر روان بازگردانی کنید.

(۱۶) نیکوترین اندرز من این است، تا آنجا که ممکن است بار بشر را به دوش گرفتن.

.....

(۱۷) چرا زبون این ناکس شده ای و هر قدر او قهر میکند تو لطف بیش می‌نمایی؟

.....

(۱۸) برآشفته سهراب و شد چون پلنگ / چو بدخواه او چاره‌گر بُد به جنگ

.....

(۱۹) چنان که موضع خالی یافت، جلاجل از گردن بز باز کرد و به دنبال خر بست.

.....

(۲۰) اشتر به شعر عرب در حالت است و طرب / گر ذوق نیست تو را کژطبع جانوری

.....

(۲۱) بشد تیز رهام با خود و گبر / همی گرد رزم اندر آمد به ابر

.....

- درک مطلب

(۲۲) به چه دلیل در داستان جمال و کمال، نویسنده معتقد است که «مَثَل قرآن مَثَل آب است روان»؟

.....

۰,۵

۰,۷۵ (۲۳) در بیت زیر مقصود شاعر از «رمه»، «چوپانِ گرگ طبع» و «گرگی شبان» چیست؟
 «ای تو رمه سپرده به چوپانِ گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد»
 رمه: چوپانِ گرگ طبع: گرگی شبان:

۰,۵ (۲۴) به نظر شما چرا رستم پیاده به جنگ رفت؟

۰,۵ (۲۵) دلیل دردمندی و غمگین بودن ساکنان دژ سپید در داستان «گردآفرید» چه بود؟

۰,۵ (۲۶) قبّانی در این بخش از شعرش بر چه نکته‌ای تأکید دارد؟
 «ای که ردای حسین را بر دوش / و خورشید کربلا را در بر داری»

۰,۷۵ (۲۷) در بیت «تو قلب سپه را به آیین بدار / من اکنون پیاده کنم کارزار»:
 الف) گوینده و مخاطب بیت چه کسانی هستند؟ گوینده: مخاطب:
 ب) منظور از «قلب سپه» کدام بخش آن است؟

۰,۵ (۲۸) منظور شاعر را از شعر «چشم‌ها را باید شست، جور دیگر باید دید» توضیح دهید.

سوالات درس نگارش

۱- دو موضوع «سربال» و «فیلم سینمایی» را با هم مقایسه کنید.

۳

۲- شعر زیر را بخوانید و دریافت خود را از آن بنویسید.

«هر که را صبح شهادت نیست شام مرگ هست بی شهادت مرگ با خسران چه فرقی می‌کند؟»

۲

۳

۳- یک «گدا» را به شکلی باورپذیر در قالب داستانی کوتاه شخصیت‌پردازی و معرفی کنید.

۱۲

۴- زندگی «کفش یک دانش‌آموز» را از آغاز تا پایان به شکل تخیلی و از زاویه اول شخص در ۱۲ الی ۱۵ سطر بنویسید. (موارد لازم: خوش‌آغازی، خوش فرجامی، اصول بندنویسی، کاربرد درست علائم نگارشی، گسترش محتوا)

الف) قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱) معنای واژگان مشخص شده را بنویسید. (۵، ۱ نمره)

الف) سوار بر اسبی بود که لگام زرّین داشت.	افسار
ب) بدان کوش که به هر مُحالی از حال و نهاد خویش بنگردی.	خطا، اشتباه
ج) ارتجالاً انشایی می‌ساخت.	بی‌مقدمه، فی‌البداهه
د) شوخ از خود باز کنیم.	چرک، کثیفی
ه) نیامد ز کار تو بر دوده ننگ	خاندان
و) آفتاب نعمتم شد زیر میغ	ابر

۲) با توجه به رابطه معنایی کلمات، نادرستی های املایی را بیابید و شکل درست آن‌ها را بنویسید. (۵، ۱ نمره)
«هرس‌الخمینی - صاحب دلق - سفاحت و نادانی - طرّار و دزد - آشکار و هویدا - بوق و کوس - رخ سندروس - وقاحت و بی‌شرمی - غوک و قورباغه - حزب بعث - نسیان نفوس - درع و زره - اسب و باره‌گی - سیم مفتول»

حرس سفاهت بارگی

۳) نقش دستوری کلمات مشخص شده را روبروی آن بنویسید: (۱ نمره)

الف) هر دو گون آهو گیا خوردند و آب:	مفعول
ب) گویند مگو سعدی چندین سخن از عشقش:	منادا
ج) چو دخت کمندا فگن او را بدید:	صفت
د) با بدان کم نشین که صحبت بد:	قید

۴) نوع «واو» را در هریک از جملات زیر تشخیص دهید و روبروی آن بنویسید. (۵/۰ نمره)

الف) نصرت و خواهرش با هم برای دریافت کارنامه‌آزمون داخلی به مدرسه رفتند:	عطف
ب) علی به خانه نصرت رفت و تمام غذای او را خورد:	ربط

۵) نوع جملات (ساده-مركب) را بنویسید و در جمله مرکب اجزای آن (هسته-وابسته) را مشخص کنید. (۱ نمره)

الف) خروشان و جوشان به کردار موج	فراز آمدند از کران فوج فوج
ساده	
ب) چنان ننگش آمد ز کار هجیر	که شد لاله رنگش به کردار قیر
هسته	وابسته

۶) در کدام جمله از شیوه بلاغی استفاده شده است؟ آن را به ترتیب صحیح جمله مرتب کنید. (۵/۰ نمره)

الف) برآویخت رهام با اشکبوس: **رهام با اشکبوس برآویخت**

ب) بزد نیزه او به دو نیم کرد:

۷) با فعل «خواهید پرسید» با حفظ شخص، فعل امر و ماضی التزامی بسازید. (۵/۰ نمره)

امر: **پرسید** ماضی التزامی: **پرسیده باشید**

۸) تفاوت معنایی فعل «گشت» را در ابیات زیر توضیح دهید. (۵/۰ نمره)

الف) گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت گفتا تو بندگی کن کاو بنده پرور آید

ب) بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

«کشتن» در بیت (الف) به معنای قتل و در بیت (ب) به معنای خاموش کردن است.

ب) قلمرو ادبی (۵ نمره)

- آرایه‌های ادبی (۳ نمره)

۹) در عبارات زیر «حس آمیزی» و «تشبیه» را بیابید: (۵/۰ نمره)

الف) انشایی می‌ساخت و با صدای گرم و رسا اجرا می‌کرد: **حس آمیزی**

ب) از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم: **تشبیه**

۱۰) آرایه‌های نوشته شده روبروی هر یک از جملات زیر را مشخص کنید. (۵/۰ نمره)

الف) قصه یوسف (ع) را نیکو نه از حُسن صورت او گفت، بلکه از حُسن سیرت او گفت. (سجع)

صورت و سیرت

ب) به سهراب بر تیرباران گرفت چپ و راست جنگ سواران گرفت (تضاد)

چپ و راست

۱۱) واژه مشخص شده در بیت زیر دارای چه آرایه‌ای است؟ مفهوم آن را بنویسید. (۵/۰ نمره)

«من آزاده از خاک آزادانم گل صبر می‌پرورد دامن من»

مجاز - سرزمین

۱۲) شماره هر یک از عبارات و اشعار گروه «الف» را روبروی آرایه مرتبط با آن در گروه «ب» بنویسید. (۱ نمره)

الف	ب
۱) شود کوه آهن چو دریای آب / اگر بشنود نام افراسیاب	جان بخشی: ۲
۲) تو را جنوب نامیدم ای چون سبزه برآمده از دفتر روزگاران	اغراق: ۱
۳) می‌گفت: الهها! صد هزار مرتبه شکر که «شکر نعمت، نعمت افزون کند»	اضافه تشبیهی: ۴
۴) آفتاب فتح در سینه مومنین درخششی عجیب دارد.	تضمین: ۳

۱۳) قافیه بیت زیر دارای چه آرایه‌ای است؟ (۵، ۰ نمره)

«چون بسی ابلیس آدم‌روی هست پس به هر دستی نشاید داد دست»

جناس ناقص (ناهمسان)

- شعر حفظی (۲ نمره)

۱۴) جای خالی را پر کنید. (۱ نمره)

دید پرروغن دکان و جامه چرب بر سرش زد گشت طوطی کل ز ضرب

هر دو گون آهو گیا خوردند و آب زین یکی سرگین شد و زان مشک ناب

۱۵) بیت بعدی «بعد سه روز...» را بنویسید. (۱ نمره)

می‌نمود آن مرغ را هر گون شگفت تا که باشد کاندرا آید او به گفت

ج) قلمرو فکری (۸ نمره)

- معنی و مفهوم شعر و نثر (۴ نمره)

عبارات و اشعار زیر را به نثر روان بازگردانی کنید.

۱۶) نیکوترین اندرز من این است، تا آنجا که ممکن است بار بشر را به دوش گرفتن.

بهترین نصیحت من این است: تا آنجا که ممکن است، برای دیگران زحمت و سختی کشیدن.

۱۷) چرا زبون این ناکس شده ای و هرقدر او قهر میکند تو لطف بیش می‌نمایی؟

چرا در برابر این انسان پلید، پست شده‌ای و هر چقدر او تندی می‌کند، تو مهربانی نشان می‌دهی؟

۱۸) برآشفت سهراب و شد چون پلنگ / چو بدخواه او چاره‌گر بُد به جنگ

سهراب عصبانی شد و مانند پلنگ حمله کرد. چرا که دشمن او در جنگیدن ماهر و توانا بود.

۱۹) چنان که موضع خالی یافت، جلاجل از گردن بز باز کرد و به دنبال خر بست.

همین که جایگاه را خالی یافت، زنگوله را از گردن بز باز کرد و بر دم خر بست.

۲۰) اشتر به شعر عرب در حالت است و طرب / گر ذوق نیست تو را کژطبع جانوری

حتی شتر نیز با شنیدن شعر عربی، به نشاط و شادی درمی‌آید. پس اگر تو از آن لذت نمی‌بری، در واقع حیوانی

بی‌ذوق هستی.

۲۱) بشد تیز رهام با خود و گبر/ همی گرد رزم اندر آمد به ابر

رهام سریع با کلاه‌خود و زره رفت و در اثر نبرد، گرد و خاک به هوا خاست.

- درک مطلب (۴ نمره)

۲۲) به چه دلیل در داستان جمال و کمال، نویسنده معتقد است که «مَثَلِ قرآن مَثَلِ آب است روان»؟ (۵, ۰ نمره)
زیرا همانطور که آب جسم را پاک می‌کند، قرآن جان‌ها را پاک می‌گرداند.

۲۳) در بیت زیر مقصود شاعر از «رمه»، «چوپانِ گرگ طبع» و «گرگی شبان» چیست؟ (۷۵, ۰ نمره)
«ای تو رمه سپرده به چوپانِ گرگ طبع / این گرگی شبان شما نیز بگذرد»

رمه: مردم / چوپانِ گرگ طبع: حاکمِ ظالم / گرگی شبان: خیانت و ظلم عوامل حکومت

۲۴) به نظر شما چرا رستم پیاده به جنگ رفت؟ (۵, ۰ نمره)

برای تحقیر حریف

۲۵) دلیل دردمندی و غمگین بودن ساکنان دژ سپید در داستان «گردآفرید» چه بود؟ (۵, ۰ نمره)
اسارت هجیر و شکست گردآفرید

۲۶) قَبّانی در این بخش از شعرش بر چه نکته‌ای تأکید دارد؟ (۵, ۰ نمره)
«ای که ردای حسین را بر دوش / و خورشید کربلا را در بر داری»

تأثیر گرفتن جنوب لبنان از فرهنگ عاشورا

۲۷) در بیت «تو قلب سپه را به آیین بدار / من اکنون پیاده کنم کارزار»: (۷۵, ۰ نمره)

الف) گوینده و مخاطب بیت چه کسانی هستند؟ گوینده: رستم / مخاطب: طوس
ب) منظور از «قلب سپه» کدام بخش آن است؟ مرکز آن

۲۸) منظور شاعر را از شعر «چشم‌ها را باید شست، جور دیگر باید دید» توضیح دهید. (۵, ۰ نمره)
باید طرز دید خود را نسبت به مسائل تغییر دهیم.

موفق و سربلند باشید